

Світлана ВИСКУШЕНКО,

orcid.org/0000-0003-1557-1984

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської філології та перекладу

Житомирського державного університету імені Івана Франка

(Житомир, Україна) *svetlana81v3@gmail.com*

КОНЦЕПТ ТВАРИНА ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОНЦЕПТ АНГЛІЙСЬКОЇ ФАХОВОЇ МОВИ ТВАРИННИЦТВА

Статтю присвячено дослідженню центрального концепту ТВАРИНА (ANIMAL) англійської фахової мови тваринництва. Увагу зосереджено на розгляді концепту як універсального образу, що відображає когнітивний процес, який є монолітним для переважної більшості фахівців певної сфери знання чи професійної діяльності.

Мета роботи – уточнити визначення поняття «концепт» у межах термінознавства та теорії фахової мови, а також проаналізувати концепт ТВАРИНА (ANIMAL) та особливості його вербалізації в англійській фаховій мові тваринництва.

Матеріалом дослідження стали фахові словники із тваринництва та сільського господарства, енциклопедії, етимологічні словники, словники синонімів і антонімів, тезауруси, наукові видання, журнальні публікації, класифікатори, номенклатурні довідники, звіти та закони про тварин.

У роботі викладено інформацію про основні ознаки концепту ТВАРИНА (ANIMAL) у фаховій мові тваринництва. Було виділено такі властивості: «живий організм»; «багатоклітинна»; «не є рослиною»; «дихає»; «вільно пересувається»; «відчуває»; «зі складною нервовою системою»; «з певною будовою тіла»; «з розвиненими м'язами»; «з обмеженим зростанням»; «розмножується»; «потребує кисню та їжі»; «розводиться людиною з метою використання та зиску». Результати дослідження засвідчують, що ядерною ознакою (смісловим стрижнем) концепту ТВАРИНА (ANIMAL) виступає ядерна сема семени терміна *animal* – «живий організм», «жива».

Було встановлено, що у термінологічному значенні лексема «*animal*» втратила свою периферію – стилістично-марковані значення, наприклад, «груба, жорстока, нецивілізована людина; нелюд», «щось дивне, незвичне; штука», «фізичний, плотський; хтивість», «людина, яка має певні схильності, інтереси; любить щось робити, більше ніж інші». Термін «*animal*» включає в себе лише ті значення, які складають ядро загальноновживаного слова *animal*, одночасно набувши додаткових термінологічних, контекстуальних значень – «голова» худоби (одиниця обліку тварини), «сільськогосподарська тварина, головним чином велика рогата худоба». У загальноновживаній мові під словом «*animal*» зазвичай розуміють будь-яких ссавців, а в розумінні фахівців – це будь-яка жива істота (свині, риби, комахи, молюски, черви тощо), і навіть людина належить до царства тварин, але все-таки науковці вживають звороти (протиставлення): тварина, включаючи людей; людина й інші тварини; тварина, що не належить до людського роду; нелюдоподібні тварини.

Ключові слова: концепт, тварина, термін, загальноновживана мова, фахова мова тваринництва.

Svitlana VYSKUSHENKO,

orcid.org/0000-0003-1557-1984

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department

of English Philology and Translation

of Zhytomyr Ivan Franko State University

(Zhytomyr, Ukraine) *svetlana81v3@gmail.com*

THE CONCEPT ANIMAL AS THE KEY ONE WITHIN THE ENGLISH ANIMAL HUSBANDRY PROFESSIONAL LANGUAGE

The given article is devoted to the analysis of the key concept ANIMAL within the animal husbandry professional language. The paper focuses on the generalized definition of the fundamental notion of the research, particularly “concept”. The special attention is drawn to the findings about the basic theory which is considered to be essential in the contemporary terminology studies. Thus, concepts are regarded as the universal image, which reflects the cognitive process that is monolithic for the vast majority of professionals within a particular field of knowledge or professional activity.

The purpose of the research is to analyze the concept ANIMAL and the peculiarities of its verbalization within the English animal husbandry language. The article highlights the information about the basic features of the concept ANIMAL within the English animal husbandry language. Such features of the concept ANIMAL as “living organism”,

“multicellular”, “differs from plant”, “breathes”, “motile”, “sensory”, “elaborate nervous systems”, “fixed body structure”, “developed muscles”, “restricted growth”, “reproductive”, “requires oxygen and food”, “farmed for use and profit” were distinguished, considered and illustrated.

It was found out that the term *animal* lost its periphery – stylistically-marked meanings, namely: “a person having a specified aptitude or set of interests”, “something strange, unusual”, “a particular type of person or thing”, “something that is very different from the thing you have mentioned”, “a very cruel, violent, vulgar, or uncivilized person”, “a person considered with respect to his or her physical, as opposed to spiritual, nature”. The term *animal* acquired additional terminological, contextual meanings – “quantity used as a standard, accepted unit of measurement for evaluating farmers’ stock; head of stock”, “domestic farm animal, especially cattle”.

Within the general language the word *animal* is on average viewed as any living creature other than a human being or an insect, a bird, a fish, a plant, especially mammal. While the experts consider it to be any living creature (pigs, fish, insects, mollusks, worms, etc.), and even a human being refers to the category of animals, but still scientists use the opposition: the human animal relationship, animals (including humans), non-human animals.

Key words: concept, animal, term, general language, professional language.

Постановка проблеми. У сучасному термінознавстві активізується інтерес до вивчення лінгвокогнітивних аспектів різних фахових мов. Англійська фахова мова тваринництва не стала винятком. Питання тлумачення поняття «концепт» та алгоритм його опису порушувалося декілька десятиліть, але дотепер лінгвісти неодностайні у його визначенні та пропонують різні напрями аналізу концепту. У нашому дослідженні ми не ставимо перед собою завдання детального висвітлення різноманітних трактувань і процедур аналізу вищезазначеного феномену. Вважаємо за потрібне підкреслити тільки ті базові позиції, які лежать в основі наших бачень.

Аналіз досліджень. Проведений аналіз праць із відповідної проблематики показує, що значний внесок в обґрунтування ключових як теоретичних, так і практичних засад методики аналізу концепту зробили такі відомі науковці, як В. Л. Іващенко, С. А. Жаботинська, В. А. Маслова, Л. П. Науменко, А. П. Приходько, З. Д. Попова, І. А. Стернін, Ю. С. Степанов та ін.

Мета статті полягає у дослідженні концепту ТВАРИНА (ANIMAL) і його мовної репрезентації в англійській фаховій мові тваринництва.

Виклад основного матеріалу. Науковці ще не дійшли загальноприйнятого розуміння поняття «концепт». Наявність розмаїття визначень зумовлюється тим, що концепт виступає об’єктом цілого спектру напрямів лінгвістики, кожен із яких намагається виділити ознаки поняття «концепт», істотні на їхню думку. У рамках термінознавства під *концептом* розуміють базову дискретну ментальну одиницю мисленнєвого коду фахівця певної галузі знання чи професійної діяльності з відносно впорядкованою внутрішньою структурою, яка відображає знання та досвід індивіда й наукової спільноти загалом і несе комплексну, енциклопедичну інформацію про відображуваний предмет чи явище, про інтерпретацію цієї інформації свідомістю фахівців, їх відношення щодо означеного явища чи предмета.

Спираючись на дослідження Л. П. Науменко та поділяючи її думку, вважаємо, концепт як багатомірне утворення складається з поняттєвого, смислового, образного, символічного, оцінного, фреймового компонентів (Науменко, 2008: 168–169). У нашій статті ми не прагнемо проаналізувати всі вищезазначені елементи, а акцентуємо увагу на описі тільки поняттєвого складника концепту ТВАРИНА (ANIMAL) у загальному вигляді.

Концепт ТВАРИНА (ANIMAL) посідає ключове місце в англійському тваринництві. Він є центральним або, за визначенням науковців, «первісним», «базовим», «ключовим», «суперконцептом», «макроконцептом». Оскільки етимологія є базисом, на якому тримаються інші шари значення, адже внутрішня форма слова уможливило направлення на денотат і вважається однією з найважливіших ознак, що виділяються у значенні слова, розпочнемо з вихідної форми. Згідно з етимологічними словниками англійської мови лексема *animal* походить від латинського *animale*, що означає «*living being*», «*provided with soul*», «*being which breathes*» (жива істота; має душу; істота, яка дихає), розвинулося з *animus* на позначення *mind*, *spirit* (душа, дух) та *anima – life, spirit, soul* (життя, подих, подув, душа) (Левицький, 2010; Partridge, 2006; Online Etymology Dictionary; Word Origins, 2005). Таким чином, у значенні слова *animal* простежується безпосередній зв’язок із внутрішньою формою, твариною вважають живий організм (той, що дихає), який має сукупність особливостей, що відрізняють його від неживої матерії.

Проаналізувавши низку дефініцій лексеми *animal* у фахових лексикографічних джерелах (Academic Dictionary of Agricultural Science, 2005; Academic Dictionary of Biology, 2005; Advanced Learner’s Dictionary of Agriculture, 2000; Concepts’ Dictionary of Agricultural Sciences, 1992; Dictionary of Agriculture, 1996; Dictionary of Agriculture, 2006; Oxford Dictionary of Science, 1999; Oxford Dictionary of Zoology, 2009), зазна-

чимо, що загалом ядро досліджуваного концепту представлено такими компонентами значення, як: 1) «a multicellular living organism of the kingdom Animalia, differing from plants, characterized by developed muscles, voluntary movements, elaborate sensory and nervous systems, restricted growth, and fixed body structure, capable to reproduction, nonphotosynthetic metabolism, cannot manufacture their own food and thus are adapted for security and digesting food, and require for its existence oxygen and organic food», наприклад, «*farmers need access to vet medicines to ensure the welfare of their animals.*» *he said* (The Farmers Guardian, 2011); 2) «quantity used as a standard, accepted unit of measurement for evaluating farmers' stock; head of stock» («голова» худоби (одиниця обліку тварини)), наприклад, *so we penned the stock – all 500 animals – in a field away from the road* (The Farmers Weekly, 2008).

Контекстуальне значення лексеми *animal* (pl. «domestic farm animal, especially cattle») виявляється в таких словосполученнях: *bovine animals* (велика рогата худоба), *dairy animals* (молочна худоба), *draft animals* (робоча худоба), наприклад, *devising a livestock handling system isn't just about planning a physical structure to gather and contain animals to undertake essential stock tasks* (The Farmers Weekly, 2008); *covering more than 70,000 beef and dairy animals across the UK, the survey – conducted by the MGA, BGS and Grainseed UK – indicates the total maize area grown has increased from 15,892 acres in 2004 to 19,510 acres in 2007* (The Farmers Weekly, 2007).

Концепт ANIMAL в англійській фаховій мові тваринництва вербалізується в таку низку синонімічних термінів: *beast, animate / living being, creature, fauna, organism*. Під терміном *beast* (тварина, худоба, стадо, звір) розуміють «a large domestic animal, especially a horse or a bull»; «pl. – a herd of animals (on a farm)» (стадо (на фермі)), «pl. – slaughter cattle» (скот на забій) (Concepts' Dictionary of Agricultural Sciences, 1992; Dictionary of Agriculture, 2006). Наприклад, *some beef finishers in Northern Ireland can lose more than £50 per beast where judicious trimming is 'fooling' the automatic grading machines* (The Farmers Guardian, 2011). Термін *animal / living being* вживають на позначення «(жива) істота» і визначають «a living thing that has or can develop the ability to act or function independently» (Dictionary of Agriculture, 2006: 12), наприклад, *after watching the first series which focused more on the actual slaughter process rather than just the type of animal being slaughtered I wasn't shocked by what I saw* (The Farmers Weekly, 2008). Термін *creature* (жива істота, створіння) тлумачать

як «a living being, especially animal» (Academic Dictionary of Agricultural Science, 2005; Concepts' Dictionary of Agricultural Sciences, 1992; Dictionary of Agriculture, 2006), наприклад, «*what many people may not realise is that cows are creatures of habit and don't like change and that's why indoor housing can mean better welfare*» (The Farmers Weekly, 2010). Термін *fauna* (фауна, тваринний світ, тварини, тваринне населення, тваринне царство) фахові джерела визначають як «the animals or all the animal life characteristic of a particular time, region or environment» (Concepts' Dictionary of Agricultural Sciences, 1992; Oxford Dictionary of Science, 1999), наприклад, *analysis of medieval and post-medieval fauna from Britain has also demonstrated that size and shape change can provide a proxy indicator of deliberate attempts to «improve» animal productivity* (Thomas, 2005: 74). Під терміном *organism* найчастіше розуміють «організм, мікроорганізм», а поняття тлумачать як «an individual constituted to carry out all life functions» (Advanced Learner's Dictionary of Agriculture 2000; Concepts' Dictionary of Agriculture, 1992; Oxford Dictionary of Science, 1999), наприклад, *DNA and RNA are unique to each type of organism and can be used to identify the presence of a particular pathogen* (The Farmers Weekly, 2010). Водночас усі наведені лексеми прямо чи опосередковано мають ознаку «живе» (жива істота). Як засвідчує аналіз словникових статей і фахових публікацій з англійського тваринництва, найбільш уживаною з означених вербалізаторів у плані термінотворення є лексема *animal*, яка реалізує свій потенціал у низці термінологічних одиниць: *clean animal* (неінфікована тварина), *grass-fat animal* (нагульна тварина), *market animal* (тварина для продажу), *store animal* (тварина для відгодівлі), *teaser animal* (тварина-подразник), *to keep farm animals* (тримати, утримувати свійських тварин), *animal breeding* (племінне тваринництво, селекція тварин), *animal farm* (тваринницьке господарство, тваринницька ферма) та ін.

Концепт ANIMAL репрезентують також прости, похідні слова та словосполучення, зокрема й сталі, а саме: *animal, animate, animal husbandry, animal by-products, animal feed(s), culling animals, draft animals, germfree animals, female teaser animal, animal at grass, for the first time calving / foaling / lambing / farrowing animal, ideal animal, idle animal, purebred animal, to mate with an animal, to acclimate an animal to something, Animal Health Act (2002), Animal Transport Certificate, Animal and Plant Health Agency, Animal Health and Veterinary Laboratories Agency*, наприклад, *analyses of ageing data also have the potential to identify animal*

“improvements” since animals that fattened quicker may have been slaughtered at an earlier age – a development that would have facilitated an increased supply in meat (Thomas, 2005: 74); this farmhouse is irresistible to members of the animal kingdom (The Farmers Weekly, 2005); improving breeding of farm animals will help cut livestock’s 18% contribution to total green house gas (GHG) emissions with pig and poultry sectors leading the way, say Government researchers (The Farmers Weekly, 2008); the ewes are mated using the Animate selection programme, which matches ewes to selected rams for specific traits without the risk of inbreeding (The Farmers Weekly, 2010); the government plans to share the cost of combating animal disease with livestock producers across the country by introducing the Animal Health Bill (The Farmers Weekly, 2010), the Animal Health and Veterinary Laboratories Agency has defended its TB testing regime after a bull which had been condemned to slaughter proved clear of the disease in a retest (The Farmers Weekly, 2011).

Отже, до основних ознак концепту ANIMAL у фаховій мові тваринництва належать: «living organism» (живий організм); «multicellular» (багатоклітинна); «differs from plant» (не є рослиною); «breathes» (дихає); «motile» (вільно пересувається); «sensory» (відчуває); «elaborate nervous systems» (зі складною нервовою системою); «fixed body structure» (з певною будовою тіла); «developed muscles» (із розвиненими м’язами); «restricted growth» (з обмеженим зростанням); «reproductive» (розмножується); «requires oxygen and food» (потребує кисню та їжі); «farmed for use and profit» (розводиться людиною з метою використання та зиску). Порівнявши словникові статті у фахових лексикографічних джерелах, можна дійти висновку, що ядерною ознакою (смісловим стрижнем) концепту ANIMAL виступає ядерна сема семіми терміна *animal* – «living organism».

Лексема *animal* як слово загальноживаної мови визначається таким чином: «any living thing that is not a human, a plant, an insect, a bird, or a fish»; «any living creature other than a human being or a plant, especially mammal» (ссавець); (Longman Exams Dictionary, 2006; Oxford Student’s Dictionary of Current English,

1983). Отже, у загальноживаній мові під словом *animal* зазвичай розуміють будь-яких ссавців, а в розумінні фахівців – це будь-яка жива істота (свині, риби, комахи, молоски, черви тощо), і навіть людина належить до царства тварин, але все-таки науковці вживають звороти (протиставлення): *the human animal relationship, animals (including humans), non-human animals*, наприклад, *this recognition that the infectious diseases of human animals and non-human animals are interlinked, related, and even the same, has led to the concept often known as ‘one world, one health. That human beings are animals and share the world with other animals, makes zoonoses inevitable* (The Farmers Guardian, 2008).

Крім того, у загальноживаній мові лексичній одиниці властива більша багатозначність, ніж фаховій мові. Таку полісемантичність можна, вочевидь, пояснити вищою, ніж у фаховій мові, частотою звернення до цього поняття, «побутовим», тобто стилістично і функціонально маркованим використанням цієї лексичної одиниці. У словникових статтях їх часто маркують як *colloquial* (розмовне), *rude* (згрубіле), *informal* (неофіційне), *facetious* (жартівливо), *slang* (сленг), що засвідчує їхні негативні оцінні конотації або стилістичну приналежність і знаходиться на периферії лексико-семантичного поля лексеми *animal*.

Висновки. Таким чином, якщо порівняти семантичні парадигми загальноживаного слова *animal* і терміна *animal*, то слід відзначити, що у термінологічному значенні вказана одиниця втратила свою периферію – стилістично-марковані: «a person having a specified aptitude or set of interests», «something strange, unusual», «a particular type of person or thing», «something that is very different from the thing you have mentioned», «a very cruel, violent, vulgar, or uncivilized person», «a person considered with respect to his or her physical, as opposed to spiritual, nature». Термін *animal* включає в себе лише ті значення, які складають ядро загальноживаного слова, одночасно набувши додаткових термінологічних, контекстуальних значень – «quantity used as a standard, accepted unit of measurement for evaluating farmers’ stock; head of stock», «domestic farm animal, especially cattle».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Науменко Л. П. Сучасний англомовний бізнес-дискурс в комунікативно-прагматичному та концептуальному висвітленні : монографія. Київ : Логос, 2008. 360 с.
2. Левицкий В. В. Этимологический словарь германских языков. Винница : Нова Книга, 2010. 616 с.
3. Academic Dictionary of Agricultural Science / edited by Ajay Kumar Ghosh. Delhi : Isha Books, 2005. 360 p.
4. Academic Dictionary of Biology / text production and proofreading Varun Shastri. India : Isha Books, 2005. 315 p.
5. Advanced Learner’s Dictionary of Agriculture / team of experts. Delhi : Anmol Publications Pvt. Ltd, 2000. 266 p.
6. Concepts’ Dictionary of Agricultural Sciences / I. C. Gupta, S. K. Gupta. New Delhi : Concept Publishing Company, 1992. 500 p.

7. Dictionary of Agriculture / Peter Collin Publishing Staff, edited by Alan Stephens. Peter Collin Pub Ltd, 1997. 288 p.
8. Dictionary of Agriculture / text production and proofreading H. Bateman, S. Curtis, K. McAdam. London : A & C Publishers Ltd, 2006. 280 p.
9. Longman Exams Dictionary / team of experts. Pearsons Education Limited, 2006. 1834 p.
10. Online Etymology Dictionary. URL: <http://www.etymonline.com>.
11. Oxford Dictionary of Science / A. Isaacs, J. Daintith, E. A. Martin. Oxford university press, 1999. 858 p.
12. Allaby M. Oxford Dictionary of Zoology. Oxford university press, 2009. 689 p.
13. Hornby A.S. Oxford Student's Dictionary of Current English. Oxford university press, 1983. 769 p.
14. Partridge E. Origins : a Short Etymological Dictionary of Modern English. London – New York : Taylor & Francis Group, 2006. 4246 p.
15. The Farmers Guardian. URL: <http://www.farmersguardian.com/home/livestock/livestock-news>.
16. The Farmers Weekly. URL: <http://www.fwi.co.uk/livestock>.
17. Thomas R. Zooarchaeology, Improvement and the British Agricultural Revolution. *International Journal*. Leicester, 2005. V. 9. № 2. P. 71–88.
18. Ayto J. Word Origins. The Secret Historie of English Words from A to Z. London : A & C Black, 2005. 575 p.

REFERENCES

1. Naumenko L. P. (2008). Suchasnyi anhlovovnyi biznes-dyskurs v komunikatyvno-prahmatychnomu ta kontseptualnomu vysvitleni [The Contemporary English Business Discourse: Communicative-Pragmatic and Linguistic Conceptual Modelling]. Kyiv : Lohos, 2008. 360 p. [in Ukrainian].
2. Levitskii V. V. Etimolohicheskii slovar hermanskikh yazykov [Etymological Dictionary of Germanic Languages]. Vinnitsa : Nova Kniha, 2010. 616 p. [in Russian].
3. Academic Dictionary of Agricultural Science / edited by Ajay Kumar Ghosh. Delhi : Isha Books, 2005. 360 p.
4. Academic Dictionary of Biology / text production and proofreading Varun Shastri]. India : Isha Books, 2005. 315 p.
5. Advanced Learner's Dictionary of Agriculture / team of experts. Delhi : Anmol Publications Pvt. Ltd, 2000. 266 p.
6. Concepts' Dictionary of Agricultural Sciences / I. C. Gupta, S. K. Gupta. New Delhi : Concept Publishing Company, 1992. 500 p.
7. Dictionary of Agriculture / Peter Collin Publishing Staff, edited by Alan Stephens. Peter Collin Pub Ltd, 1997. 288 p.
8. Dictionary of Agriculture / text production and proofreading H. Bateman, S. Curtis, K. McAdam. London : A & C Publishers Ltd, 2006. 280 p.
9. Longman Exams Dictionary / team of experts. Pearsons Education Limited, 2006. 1834 p.
10. Online Etymology Dictionary. URL: <http://www.etymonline.com>.
11. Oxford Dictionary of Science / A. Isaacs, J. Daintith, E. A. Martin. Oxford university press, 1999. 858 p.
12. Allaby M. Oxford Dictionary of Zoology. Oxford university press, 2009. 689 p.
13. Hornby A.S. Oxford Student's Dictionary of Current English. Oxford university press, 1983. 769 p.
14. Partridge E. Origins: a Short Etymological Dictionary of Modern English. London – New York : Taylor & Francis Group, 2006. 4246 p.
15. The Farmers Guardian. URL: <http://www.farmersguardian.com/home/livestock/livestock-news>.
16. The Farmers Weekly. URL: <http://www.fwi.co.uk/livestock>.
17. Thomas R. Zooarchaeology, Improvement and the British Agricultural Revolution. *International Journal*. Leicester, 2005. V. 9. № 2. P. 71–88.
18. Ayto J. Word Origins. The Secret Historie of English Words from A to Z. London : A & C Black, 2005. 575 p.